

Bhopal: 1984-2002

In de nacht van twee op drie december 1984 lekten 40 ton dodelijke gassen weg van de bestrijdingsmiddelenfabriek Union Carbide Corporation in Bhopal, India. Het was de ernstigste chemische ramp in de wereldgeschiedenis. Methyl isocyanate, waterstofcyanide en andere giftige gassen lekten uit een tank tijdens een routine onderhoud. De veiligheidssystemen functioneerden niet goed of waren uitgeschakeld.

Op de derde dag na de ramp waren er 8.000 mensen gestorven als gevolg van directe blootstelling aan het gas. Union Carbide weigerde volledige informatie te verschaffen over de aard van de giftigheid van de gassen waardoor dokters niet in staat waren de slachtoffers op de juiste manier te behandelen. Tot op vandaag hebben de overlevenden en de Indiase medici van Union Carbide en de nieuwe eigenaar, Dow Chemicals geen informatie gekregen over de samenstelling van het gelekte gas en de effecten daarvan op het menselijk lichaam.

Het gaslek is echter het begin van een nog altijd voortschrijdende tragedie. Union Carbide verliet de fabriek en liet grote hoeveelheden gevaarlijke stoffen achter. Union Carbide probeerde de verantwoordelijkheid voor de levens die de ramp had geëist te ontlopen door een vergoeding te betalen aan de Indiase regering. Op dit moment hebben meer dan 150.000 chronisch zieke overlevenden nog altijd medische hulp nodig en ook de tweede generatie kinderen heeft medische problemen die te wijten is aan de chemische erfenis.

De ramp

Tijdens de nacht van de ramp bleek dat zes veiligheidsvoorzieningen, bestemd om het lekken van gas te voorkomen, slecht functioneerden, uitgezet of anderszins ontoereikend waren. Daarnaast was de veiligheidssirene uitgeschakeld die de gemeenschap moest waarschuwen in geval zich een ongeluk voordeed.

De gassen verbrandden het oog- en longweefsel, kwamen in de bloedbaan terecht en tastten bijna elk systeem in het lichaam aan. Velen stierven in bed, anderen strompelden uit hun huizen, verblind en snakkend naar adem, om op straat te sterven. Veel meer mensen stierven later, nadat ze de ziekenhuizen en noodhulpcentra hadden bereikt. De eerste acute effecten waren braken en een branderig gevoel in ogen, neus en keel. De meeste sterfgevallen werden toegeschreven aan ademhalingsproblemen. Bij sommigen raakten door het giftige gas hun longen vol met vloeistof, terwijl bij anderen een vernauwing van de bronchiën leidde tot verstikking. Velen van degenen die de eerste dag overleefden bleken ernstige longproblemen te hebben. Uit andere onderzoeken bij de overlevenden, kwamen neurologische klachten zoals hoofdpijn, een verstoorde balans, depressie, vermoeidheid, geprikkeldheid maar ook immuniteitsproblemen naar voren.

Union Carbide fuseert met Dow Chemicals

In 2001 fuseert Union Carbide met Dow Chemicals. Met een bedrag van \$ 10 miljard voor Union Carbide, wordt Dow Chemicals het grootste chemiebedrijf ter wereld. Dow kocht niet alleen de activa van Union Carbide maar ook haar verplichtingen. Maar Dow weigert morele verantwoordelijkheid voor de activiteiten van Union Carbide in Bhopal. Momenteel wordt de wettelijke aansprakelijkheid van Dow getest in rechtszaken in de Verenigde Staten. Ondertussen worden de bewoners van Bhopal nog dagelijks blootgesteld aan het gif op het vervuilde fabrieksterrein.

De gecombineerde jaarlijkse inkomsten van beide bedrijven bedragen volgens Dow meer dan \$ 24 miljard en de waarde van de activa bedraagt meer dan \$30 miljard. De nieuwe CEO, Michael D. Parker, zei bij zijn aanstelling in november 2000 over Union Carbide: "Natuurlijk zijn we ons meer dan bewust van Bhopal en het feit dat een bepaald incident wordt geassocieerd met Union Carbide, maar Union Carbide heeft de juiste milieu-, gezondheids- en veiligheidsprogramma's gevolgd."

Na Bhopal werd de wetgeving op het gebied van het milieu en chemische veiligheid in veel rijke landen verscherpt en ontwikkelde de industrie programma's als *Responsible Care*. Dows vice-president voor milieu verwoordde het in een recente toespraak: "...in 1984 vond de vreselijke tragedie in Bhopal plaats die ons allen in het bedrijfsleven wakker heeft geschud...". Deze hervormingen gaan echter niet ver genoeg en hebben weinig opgeleverd voor de mensen die het meest door het ongeluk werden getroffen. Hun oproepen voor een betere vergoeding en sanering van het fabrieksterrein door de chemische industrie worden nog steeds genegeerd.

Gerechtigheid voor Bhopal?

Union Carbide werd gevraagd om de gewonden een vergoeding te betalen voor het verlies van hun arbeidsvermogen. Na vijf jaar juridisch touwtrekken stemde de Indiase regering in februari 1989 in met een schikking van \$470 miljoen. Dit moest de volledige en definitieve schikking zijn inzake alle civiele aansprakelijkheid. De gemiddelde uitbetaling voor

persoonlijk letsel lag tussen de \$370-\$533 per persoon, nauwelijks genoeg om de medische uitgaven gedurende een periode van vijf jaar te dekken. Veel van deze personen en hun kinderen zullen hun hele leven ziek zijn.

Lokale overlevenden organisaties schatten dat nog altijd 10 tot 15 mensen per maand sterven van ziektes die verband houden met de blootstelling aan de giftige gassen. Het officiële sterftecijfer werd in november 1989 geschat op 3.598. In oktober 1990 werd dit 3.828, het aantal doden waar de Indiase regering van uitging bij de regeling met Union Carbide. De hoofdpatholoog-anatoom in Bhopal meldde later echter dat hij in de eerste vijf of zes maanden van 1985 4.950 autopsies had verricht. Later, in december 1992, werd dit aantal bijgesteld tot 4.136 en in oktober 1995 tot 7.575, bijna het dubbele aantal van de schatting die de basis van de schikking vormde. Ruim 120.000 mensen hebben nog steeds dringend behoefte aan medische zorg en zijn de vergoeding misgelopen.

De toegekende vergoeding dekt niet de gezondheids- en andere schade die in verband staat met de blootstelling aan de voortdurende vervuiling van het fabrieksterrein. Het grootste industriële ongeluk ter wereld kostte Union Carbide slechts 48 dollarcent per aandeel. In een poging een passende vergoeding te bewerkstelligen zijn er sinds 1984 ten behoeve van slachtoffers en overlevenden van Bhopal meer dan 140 burgerlijke rechtsvorderingen ingediend bij de federale rechtbanken van de Verenigde Staten. Deze zaken duren tot op de dag van vandaag voort.

Vervuiling van het fabrieksterrein

In 1999 hebben de bewonersgroepen uit Bhopal en Greenpeace de achtergelaten fabriek bezocht om het terrein en de omgeving te onderzoeken. Het team documenteerde de aanwezigheid van voorraden van giftige bestrijdingsmiddelen evenals gevaarlijk afval en vervuild materiaal, her en der verspreid over het terrein. Uit het onderzoek bleek dat de grond en het water vervuild was, en in sommige gevallen ernstig vervuild, met zware metalen en gechloreerde verbindingen.

De monsters van het grondwater uit de bronnen rond het fabrieksterrein lieten hoge concentraties gechloreerde verbindingen inclusief chloroform, carbon tetrachloride chroom, chloorbenzeen zien, indicaties van lange termijn vervuiling. Daarnaast zijn lood, nikkel, koper, chroom, hch en chloorbenzeen gevonden in monsters van de grond. De totale vervuiling van het terrein en de directe omgeving is het gevolg van routinematige lekkages en ongelukken tijdens het operationeel zijn van de fabriek of continue blootstelling aan chemicaliën van het gifige afval dat nog altijd op het terrein aanwezig is.

Veel van de mensen die nog altijd in de nabijheid van de fabriek leven, inclusief de overlevenden van de ramp, hebben geen andere mogelijkheid dan het gebruiken van het gifige grondwater. In 1996 bleek uit onderzoek van de lokale overheid dat het water ernstig was vervuild waardoor het water bij veel waterpompen niet geschikt was als drinkwater.

Greenpeace en de overlevenden van Bhopal lokale organisaties eisen van Dow Chemicals:

- Saneren van het fabrieksterrein op eigen kosten zoals dat ook vereist zou zijn in de V.S.;
 - Zorgen voor medische faciliteiten op lange termijn voor de overlevenden van het giftige gaslek;
 - Regelen van economische compensatie voor de door het gas getroffen personen en hun gezinnen;
 - Voorzien van schoon drinkwater voor alle bewoners die nu nog gedwongen zijn het vervuilde drinkwater te gebruiken.
- Daarnaast eisen Greenpeace en de bewonersgroepen dat er internationale regelgeving komt die ervoor zorgt dat bedrijven juridisch en financieel verantwoordelijk zijn voor industriële rampen en de daaruitvolgende vervuiling.

Voor meer informatie over de voortdurende ramp in Bhopal, inclusief het Greenpeace-rapport "Bhopal Legacy", kijk op www.greenpeace.nl/bhopal

* Greenpeace is onderdeel van een coalitie van organisaties, inclusief Bhopal-overlevenden. Andere organisaties binnen de coalitie: Bhopal Gas Affected Women Stationary Workers Association, Bhopal Gas Affected Pensioners Association, Bhopal Group for Information and Action, The Other Media, National Campaign for Justice in Bhopal and CorpWatch.